

Дорошенко Андрій Петрович

к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень,
Полтавська державна аграрна академія

Дорошенко Ольга Олександрівна

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту,
Полтавська державна аграрна академія

Єгорова Олена Володимирівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень,
Полтавська державна аграрна академія

ЕЛАСТИЧНІСТЬ ПОПИТУ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УЧАСНИКІВ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Вступ. Сучасний рівень та тенденції розвитку вітчизняної економіки вимагають невідкладних та ефективних заходів щодо стабілізації ситуації та формування механізмів її покращення. Вміння ефективно та оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури як з боку виробників, так і споживачів може бути дієвим механізмом поліпшення економічного стану. Важливим чинником економічного піднесення може бути попит (зростання попиту) що формують споживачі на товари та послуги. Таким чином, правильна оцінка та управління складовими, що його обумовлюють, може забезпечити певний рівень економічного зростання.

Результати дослідження. Попит є ринковою категорією та виражає потребу споживачів у товарах, роботах послугах. Звичайно, що наявність самої потреби не є індикатором для товаровиробників щодо необхідності здійснення певних видів діяльності, для того щоб у товаровиробників виникло бажання задовольнити потребу (сформувати пропозицію) необхідно щоб попит мав статус платоспроможного, у потенційного споживача була одночасно і потреба у продукті і можливість його придбати.

Поведінка товаровиробників та споживачів в плані керуванням попитом базується навколо інформації що рівня його еластичності. Еластичність попиту характеризує рівень його зміни (реакції) на сукупність ряду чинників.

Одним із основних чинників що впливає на обсяг попиту є рівень цін на товари, роботи, послуги (взаємозв'язок між попитом та ціною характеризує закон попиту). Проте крім ціни товару на обсяг попиту населення впливає рівень його доходів, вартість товарів замінників чи доповнюючи товарів та структура витрат споживача. Відповідно до вище зазначеного можна виділити декілька варіантів еластичності попиту: за ціною, за доходом, перехресна та за структурою витрат. Кожен із цих показників доносить до учасників ринку важливу інформацію щодо того як відреагує попит на зміни зовнішніх чинників.

Еластичність попиту за ціною дає товаровиробникам інформацію щодо того як їм треба діяти з метою його стимулювання та зростання рівня прибутковості діяльності. Так у випадках наявності еластичного попиту (відносна зміна попиту перевищує відносну зміну ціни) поведінка товаровиробника має бути спрямована у напрямку зниження цін, що позитивно вплине на обсяги попиту, а ті втрати які він матиме внаслідок знижених цін будуть компенсовані більшими обсягами продажів. Якщо припустити що рівень прибутковості є високим і зниження ціни не призведе до ситуації коли ціни менші за собівартість одиниці продукції, зниження цін має відбуватися до того часу поки попит з еластичного не перетвориться на одинично еластичний (в результаті насичення ринку темпи зростання попиту будуть уповільнюватися і темп зміни попиту зрівняється з темпами зміни ціни).

Еластичність попиту за доходом (зміна попиту як реакція на зміну доходів споживачів) дає змогу товаровиробникам зрозуміти, яким чином споживачі класифікують відповідну продукцію: низькоякісну, високоякісну чи продукцію стандартної (прийнятної) якості. Коли еластичність за доходом набуває від'ємного значення (рівень попиту знижується/зростає при зростанні/зниженні рівня доходів) це є свідченням того що споживач оцінює дану продукцію як низькоякісну, для високоякісної продукції (на погляд споживача) еластичність за доходом набуває додатного значення (рівень

споживання зростає/скорочується при зростанні/скороченні рівня доходів).

Перехресна еластичність дає інформацію учасникам ринку щодо того яким чином між собою пов'язані товари: доповнюють один одного, замінюють споживні вартості чи взагалі є нейтральними. Зростання ціни взаємодоповнюючого товару обумовлює зниження попиту на інший товар, таким чином приймаючи рішення щодо цінової політики слід оцінити можливі наслідки реакції попиту в таких умовах. У випадку взаємозамінних товарів перехресна еластичність набуває від'ємного значення. Такий стан характеризує ситуацію, коли споживачі мають змогу забезпечити свої потреби за рахунок споживання інших товарів з однаковими (подібними) споживними вартостями. Значення перехресної еластичності в межах нуля є свідченням того що споживач оцінює два досліджені товари як повністю незалежні з різним набором споживних вартостей. Володіючи інформацією щодо перехресної еластичності набору товарів товаровиробник має змогу більш точно оцінити наслідки зміни цінової політики та здійснити більш виважені кроки з метою як стимулювання попиту, так і підвищення прибутковості власної господарської діяльності.

В більшості випадків еластичність базується також на нашому відношенні до товару. Так зазвичай товари які ми оцінюємо для себе як важливі та необхідні для споживання мають низький рівень еластичності попиту, одночасно товари які не є важливими та без споживної вартості яких ми можемо обійтися мають вищий рівень еластичності.

Поряд з цим рівень еластичності попиту також базується на структурі наших витрат та частки в цій структурі витрат на окремий товар чи послугу. Так попит на ті товари, витрати на які займають значну питому вагу в загальній сумі витрат, має вищий рівень еластичності (навіть якщо вони є потребами першої необхідності), оскільки зміна їх ціни призводить до істотного зростання загального обсягу наших витрат. Одночасно товари витрати на які є несуттєвими в загальній структурі витрат мають менш еластичний попит (навіть якщо це елементи розкоші і їх споживна вартість

для нас не є критичною).

Висновки. Таким чином, відповідно до вище зазначеного можна стверджувати, що об'єктивна оцінка еластичності попиту набуває важливого значення для формування виваженої цінової політики та дає змогу максимізувати прибутки товаровиробників, враховуючи одночасно інтереси та можливі ризики для споживачів продукції, товарів, робіт чи послуг.